

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 99 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Joakim Palestro
08-563 086 08
joakim.palestro@hsv.se

Yttrande
2012-06-12
Reg.nr 13-2414-12

Yttrande över promemoria om förslag till åtgärder för att förbättra doktoranders studiesociala villkor vid universitet och högskolor som staten är huvudman för

ert dnr: U2012/2475/UH

Högskoleverket har anmodats att yttra sig över ovanstående promemoria. Promemorian är utarbetad av Utbildningsdepartementet och innehåller förslag till åtgärder för att förbättra de studiesociala villkoren för doktorander vid universitet och högskolor som staten är huvudman för.

Högskoleverket är positivt till förslaget att minska användandet av utbildningsbidrag för doktorander från två, till ett år. I detta sammanhang vill verket fästa regeringens uppmärksamhet på att antalet utbildningsbidrag har minskat de senaste åren och dessutom har flera universitet¹ redan beslutat att helt avskaffa utbildningsbidragen. Enligt verkets beräkningar, grundat på antal doktorandnybörjare 2011 och nämnda beslut, skulle ett avskaffande av utbildningsbidraget endast belasta lärosätenas ekonomi med ytterligare cirka 40 miljoner kronor, men ge ett betydande mervärde för doktorandernas studiesociala villkor.

Det som också talar för avskaffandet av utbildningsbidraget är att lärosätena i forskningspropositionen *Ett lyft för forskning och innovation* (prop. 2008/09:50) har fått en permanent utökad forskningsvolym med fem miljarder kronor. De har dessutom stora anslagssparanden och därmed är tidpunkten synnerligen god för att genomföra en sådan reform.

¹ Lunds universitet, Göteborgs universitet, Linköpings universitet, KTH, Umeå universitet, Karlstads universitet och Chalmers tekniska högskola har alla avskaffat utbildningsbidraget som finansiering av doktorander. På såväl Uppsala universitet som Sveriges lantbruksuniversitet är avskaffandet av utbildningsbidrag under beredning.

Avslutningsvis kan nämnas att avskaffandet av utbildningsbidrag antagligen också skulle förbättra rekryteringen av högpresterande studenter till utbildning på forskarnivån, samt främja jämställdheten mellan kvinnor och män.

Högskoleverket tillstyrker regeringens förslag att doktorander ska ha *rätt* att få förlängd tid med utbildningsbidrag om särskilda skäl föreligger. Förslaget bör då samordnas med de övriga bestämmelserna om förlängning av anställningstiden som doktorand (5 kap. 7 § sista stycket högskoleförordningen) och förlängningen av utbildningstiden (6 kap. 29 § andra stycket högskoleförordningen) där det inte heller föreskrivs någon rätt för doktoranden att få förlängd anställningstid som doktorand respektive förlängd utbildningstid på grund av särskilda skäl.

Högskoleverket ställer sig positivt till att doktorander som får finansiering med stipendier ska erhålla en obligatorisk försäkring. Enligt verkets mening borde dock finansieringen av denna ligga hos stipendiegivarna och inte hos lärosätena. Enligt verkets beräkningar skulle stipendiegivarna få blygsamma merkostnader² för försäkringsskyddet, men erhålla vinster av att de tar större ansvar för sina egna stipendiaters välbefinnande och möjligheter till goda resultat.

I Högskoleverkets rapport *Utländska doktorander i svensk högskola* (2009:14) uppmärksammade verket regeringen på att Svenska institutet finansierar doktorander med stipendier samtidigt som lärosätena inte får använda medel från statsbudgeten för stipendier. Detta förhållande är ologiskt och verket skrev på sidan 70 att: ”*De anslagsfinansierade stipendierna som administreras av Svenska institutet skulle därför kunna ersättas av doktorandanställningar. Det kommer emellertid fortfarande finnas stipendier i andra länder avsedda för studiefinansiering för doktorander, vilket bidrar till det svenska systemets samlade forskningsfinansiering.*”

På sikt anser dock verket att de statliga myndigheter som tillhandahåller stipendier för doktorander bör upphöra med det då stipendier inte ger doktoranden något socialt skyddsnät. En längre tids sjukskrivning eller föräldradidighet för en doktorand som finansierar sin forskarutbildning med stipendier kan skapa stora problem och nästintill omöjliggöra disputation. Den forskarstuderande är i sådana lägen helt beroende av egna besparingar eller av ekonomiskt bistånd från närstående. Risken finns att en forskarstuderande som inte har detta sociala skyddsnät runt sig ger upp sina studier.

Beslut om yttrandet har tagits av universitetskansler Lars Haikola efter föredragning av utredaren Joakim Palestro i närvaro av stabschefen Lennart Ståhle. I ärendets

² Ca 13 miljoner kronor totalt 2010.

beredning har utredarna Helen Dryler, Max Kesselberg, Ingrid Pettersson samt
verksjuristen Teresa Edelman deltagit.

Lars Haikola

Joakim Palestro